

Justiitsministrile, represseeritute valitsuskomisjoni juhile

Sihtasutuse Eesti Represseeritute Abistamise Fond

protest

Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse (RIS) paragrahv 5 fikseerib valitsuse kohustused represseeritud isikute toetuseks ja kaitseks

Justiitsministri juhtimisel tegutsev komisjon on moodustatud selle seaduse alusel. 14. veebruaril 2024 toimunud komisjoni koosolekul me andsime ministrile üle protesti Kaitseministeeriumi ootamatu keeldumise kohta seni kehtinud lepingute süsteemi jätkamiseks. Selline tegevus ei ole õiguspärane ja eeldab valitsuskomisjoni sekkumist lähtudes represseeritud isiku seadusest. 21. märtsil k.a. me saime valitsuskomisjonilt vastuse, et meie dokumendid on võetud teadmiseks. Viimastel aastatel on valitsuskomisjoni töös saanud tavaks mitte anda sisulisi ja selgeid vastuseid meie taotlustele. Tõsiste õiguslike küsimuste maha vaikimisega on komisjon jätnud täitmata seadusest tulenevaid kohustusi represseeritute toetamiseks.

Tuletame meelde, et represseeritud isiku seaduse teksti koostasid Riigikogu riikliku komisjoni ORURK-i õigusteadlased. Nendega koos kuulusid komisjoni ka meie ühenduste esindajad. Seadus on kindlalt seotud rahvusvahelise õigusega ja represseeritud isiku mõiste seaduses on määratletud rahvusvahelise õiguse alusel koos kõigi sellest tulenevate järeldustega. Rahvusvahelise õiguse eiramine Eesti riigis on saanud selgeks viimase kahe aasta jooksul. 2022. aasta jaanuaris Tartu Memento palvel me alustasime selgitustööd Sotsiaalkindlustusameti (SKA) ebaseaduslike otsuste kohta RIS seaduse väärä mõistmise pärast. Siberis sündinud laste MTÜ asutamise järel veebruaris 2022 selgus peagi, et selliseid seaduse rikkumisi on palju. RIS seaduse alusel 2006. aastal loodud sihtasutus Eesti Represseeritute Abistamise Fond SA ERAF peab oma põhikirja järgi toetama represseeritud ja nendega võrdsustatud isikuid. Me saame edukalt täita seadusega antud kohustusi vaid koostöös valitsuskomisjoniga ning rahvusvahelist õigust rakendades. Sellest tulenevalt on kõik meie ühenduste liikmed Venemaale deporteerituna kommunistide sõjakuritegude ohvrid. Nende ohvrite võõrsil sündinud lapsed on sündimisest alates nõukogude jõhkra õigussüsteemi järgi võrdsustatud eriti ohtlike riiklike kurjategijatega. Selline on riikliku ORURK-i komisjoni õigusteadlaste järeldus.

3. veebruaril 2023 me esitasime SA ERAF nimel valitsuskomisjonile avalduse uutest rikkumistest seoses RIS seadusega. Tõime näitena äsja 20. jaanuaril 2023 Tallinna

Halduskohtus tehtud otsuse tühistada SKA kaks eitavat otsust mitte anda represseeritu tunnistust Lanna Vassilale. Tema kaitseks me olime aasta varem esitanud vajalikud argumendid ning kohtuotsus kinnitas neid pädevaks. Teiseks me selgitasime samas avalduses, et Riigikogus ette valmistatud seaduse eelnõu RIS seaduse täiendamiseks ei ole õiguspärane, sest on vastuolus Põhiseadusega tagatud kannatanute võrdse kohtlemise põhimõttega. 3. veebruari 2023 avaldusele pole valitsuskomisjon vastust meile andnud. Riigikogu kinnitas ebaõiglase paranduse ja Siberis sündinud laste diskrimineerimine jätkub. 20. oktoobril 2023 tegi Tallinna Halduskohus teise õigeksmõistva otsuse Konstantin Siida kaebusele. Kohtuotsusega tehti SKA-le korraldus anda välja represseeritu tunnistus K. Siidale. Õiguskantsler kinnitas meile antud vastuses, et kohtuotsuse täitmine on kohustuslik, aga SKA ei ole seda teinud. Ebakompetentsed ametnikud jätkavad kohtuprotsesse kommunismiohvrite lastega, sest justiitsministri valitsuskomisjon pole kasutanud seadusega antud volitusi represseeritute kaitseks. Tallinna Halduskohtu kaks nimetatud kohtuotsust tõestavad, et keeldumine represseeritu tunnistuse väljastamiseks pole õiguspärane ja teadaolevate faktide eitamine tähendab ametniku puudulikke teadmisi .

Pärast Maarjamäel Kommunismiohvrite Memoriaali avamist augustis 2018, sai meile selgeks, et seni kestnud hea koostöö Justiitsministeeriumiga on lõppenud. Meie ettepanekuid memoriaali arendamiseks ja tehtud vigade kõrvaldamiseks ei arvestatud. Unustati ära, et repressioonide ohvrite ja vabadusvõitlejate ühendused olid 30-aastase uurimistöö tulemusena koostanud memoriaali jaoks enam kui 27 000 isiku andmebaasi. Töö sai tehtud rahvusvahelise õiguse normidest lähtudes, nagu meid abistanud riikliku ORURK-i komisjoni õigusteadlased olid selgitanud. Kui Eesti Memento Liidu poolt esitasime augustis 2019 ettepaneku sõjakuritegude ohvrina 50 eesti lapse andmed memoriaalile kandmiseks, siis teatati, et probleemi lahendatakse valitsuse tasemel. Lahendust ja vastust meile pole tänaseni antud. Kommunistide sõjakuritegude need ohvid pole memoriaali pääsenud.

Teine näide on pärit 2020. aasta veebruarist, kui olime valitsuskomisjonis, et takkajärgi kinnitada kommunismiohvrite Maarjamäe Memoriaali statuut. Meie ühenduste esindajad ei nõustunud esitatud projektiga, sest sellega vähendati tunduvalt sõjakuritegude ohvrite arvu võrreldes meie 2017. aastal koostatud ERRB raamatus R8/6 esitatud nimekirjaga. Meie protesti justiitsminister ei rahuldanud. Vähemalt 5200 kommunismiohvrit jäi kõrvale ja rahvusvahelise õiguse järgi on see juhtum tõsine eksimus riigi tasemel.

Kolmas näide. 2021. aasta suvel tegid ühise pöördumise Justiitsministeeriumile Kõnnu metsas hukatud Eesti lendurite mälestuspäeval osalejad. Need olid: Eesti

Õhuvägi. Kuusalu valla elanikud, Eesti Vabadusvõitlejate Liit, Memento Tallinna Ühendus jt Teemaks oli metsa peidetud sõjakuritegude ohvritena tapetud ohvitserid tuua välja Maarjamäe memoriaalile. Sellele pöördumisele pole Justiitsministeerium vastust andnud. 1941. aasta sõjasuvel Stalini juhtimisel korraldatud massiline terror Eestis ja põletatud maa taktika kasutamine on ammendavalt dokumenteeritud õigusteadlase Herbert Lindmäe kümne maakonna raamatutes pealkirjaga „Suvesõda 1941“. Riikliku ORURK-i komisjoni aseesimehena ja Riigikohtu liikmena on Herbert Lindmäe vaieldamatu autoriteet nii sõjakuritegude kui rahvusvahelise õiguse küsimustes. Justiitsministeeriumi valitsuskomisjoni puudulik tegevus kommunistliku režiimi sõjakuritegude hindamisel paneb kahtluse alla komisjoni kompetentsuse. Meie ühenduste uurimistööde tulemusena on trükitud avaldatud 21 musta nimekirjaraamatut u 240 000 ohvri saatusega. Teiselt poolt on Riigikogu repressiivpoliitika uurimise komisjoni liikmed avaldanud 43 uurimust 50 aastat kestnud nõukogude okupatsiooni kuritegudest. Sellises koostöös osalemisega me võime ennast nimetada ekspertideks antud valdkonnas. Meie poolt nimetatud soovitusel valitsuskomisjonile on tegelikult eksperthinnangud toimunud.

Tallinna Halduskohtu kahe kohtuotsuse puhul tuleks taotleda, et Justiitsministeerium peaks kontrollima, kui pädevad on SKA spetsialistid, kes ei mõista Siberis sündinud laste seaduslikke õigusi. Näitena nimetame veel kord kaks aastat Lanna Vassila õigusi eiranud ametnikele kohtuotsuses antud hinnanguid: teadaolevate faktide eitamine, oletustele rajatud otsused, Tallinna Memento selgituste eiramine. Nüüd soovime saada valitsuskomisjonilt kirjalikult vormistatud vastuseid seni vastamata jäänud küsimustele:

1. Millal jõuavad Maarjamäe Memoriaalile sõjakuritegude ohvritena eesti lapsed ja lendurid-ohvitserid ?
2. Millal Maarjamäe Memoriaali statuut saab vastavaks rahvusvahelisele õigusele, selliseks, nagu memoriaali algatajad eesti kommunismi ohvrid olid ise kavandanud ?
3. Kas alates 19.12.2021 Sotsiaalkindlustusameti (SKA tehtud ebaseaduslikke otsuseid Lanna Vassila kohta saab hinnata kui tema õigust saada kompensatsiooni materiaalse kahju eest ?

Meie hinnangul on Justiitsministeeriumi valitsuskomisjoni pädevuses tühistada Kaitseministeeriumi otsus .

SA ERAF nõukogu liikmed:

1. Tiit Põder, Eesti Vabadusvõitlejate Liit

2. Arnold Aljaste, Eesti Memento Liit
3. Harri Tromp, Eesti Endiste Poliitvangide Liit
4. Peep Varju, juhatuse liige,
Memento Tallinna Ühendus

25. aprillil 2024